

7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [гол. ред. В.Т. Бусел, редактори-лексикографи: В.Т. Бусел, М.Д. Василюк-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко]. – К. : Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
8. Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / авт.- сост. О. Ф. Скакун, Д. А. Бондаренко; под общ. ред. О. Ф. Скакун. – Харьков: Эспада, 2007. – 482 с.
9. Левчук С. М. Органи Державної фіскальної служби України як суб'єкти надання адміністративних послуг / С. М. Левчук // Право і суспільство. – 2015. – № 6.2. – С. 108–114
10. Дзісяк О. П. Правовий статус місцевих органів податкової служби в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 - теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право / О. П. Дзісяк. – Х.: 2002. – 17 с.
11. Золотарьова М. К. Особливості адміністративно-правового статусу державних податкових інспекцій / М. К. Золотарьова // Форум права. – 2008. – № 2. – С. 195–201
12. Комзюк В.Т. Деякі питання адміністративно-правового статусу митних органів України в умовах їх реформування / В.Т. Комзюк // Адміністративне право і процес. – № 1(15). – 2016. – С. 124–133.

УДК 351.746.3

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ

INFORMATION SUPPLY OF CORRUPTION IN LAW ENFORCEMENT BODIES OF UKRAINE: DEFINITION AND ESSENCE

Коваленко Ю.О.,

здобувач Міжрегіональної академії управління персоналом

У статті вперше комплексно розкривається поняття «інформаційне забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України» у широкому та вузькому сенсі. Із метою з'ясування сутності зазначеного поняття автор уточнює сутність поняття «корупція» та антикорупційні можливості інформації. Особлива увага приділяється аналізу основних підходів до розуміння поняття «інформаційне забезпечення».

Ключові слова: інформаційне забезпечення, інформація, корупція, правоохоронний орган, протидія корупції.

В статье впервые комплексно раскрывается понятие «информационное обеспечение противодействия коррупции в правоохранительных органах Украины» в широком и узком смысле. С целью выяснения сущности этого понятия автор уточняет сущность термина «коррупция» и антикоррупционные возможности информации. Особое внимание уделяется анализу основных подходов к пониманию понятия «информационное обеспечение».

Ключевые слова: информационное обеспечение, информация, коррупция, правоохранительный орган, противодействие коррупции.

The article, for the first time, broadly discloses the concept of "information support of corruption counteraction in law enforcement agencies of Ukraine", in both its broader and narrower senses. In order to clarify the essence of this concept, the author specifies the essence of the "corruption" concept, as well as anti-corruption information capabilities. A particular attention is paid to the analysis of the main approaches to understanding the concept of "information support".

Key words: information support, information, corruption, law enforcement agencies, to combat corruption.

Постановка питання. Інформаційна революція змінює життя людей та спосіб розвитку сучасного світу. Слід погодитись із тим, що інформація сьогодні стає все більш потужним чинником, здатним призвести до великомасштабних аварій, військових конфліктів і поразки в них, дезорганізувати державне управління, фінансову систему, роботу наукових центрів тощо. Утім, як справедливо зазначає Н.С. Мороз, не можна ігнорувати й того факту, що володіння інформацією також сприяє розвитку всіх сфер діяльності держави та суспільства та значним успіхам в економіці, бізнесі, фінансах [1, с. 138]. Більш того, інформація – це основний стратегічний ресурс побудови інформаційного суспільства, формування якого в Україні є «необхідною умовою сталого розвитку країни, її повноцінного входження до

світової економіки» [2, с. 56], а також для ефективної роботи органів державної влади.

Зазначимо, що інформація ще порівняно нещодавно розумілася лише як засіб побутової повсякденної комунікації. Зміна осмислення вагомості інформації (як засобу) відбулась у зв'язку із тим, що цей термін був ужитий Р.В.Л. Хартлі та К.Е. Шенноном у працях, у яких досліджувався зв'язок й інженерні комунікації. У цих дослідженнях інформація отримала фундаментальний характер, ставши в один ряд із такими поняттями, як енергія, маса та рух. Пізніше, визнавши термін як наукову категорію, французький та американський фізик Л.Н. Бріллюєн представив фізичну теорію інформації, вказуючи на те, що інформація має величезний ґносеологічний потенціал та пов'язана з матерією [3, с. 203].

Сьогодні інформація стала фундаментальною категорією, зокрема у фізиці, економіці, педагогіці та у теорії державного управління. Значимість інформації сьогодні також відображає той факт, що вона стала і правовою категорією, що активно досліджується правниками (зокрема В.Б. Аверьяновим, Є.В. Петровим, К.І. Пономаренко, О.О. Серебряником, О.О. Тихомировим, О.В. Харенко), а суспільні відносини щодо користування інформацією врегульовуються багатьма галузями права, що є цілком закономірним, адже інформація з практичної точки зору є фактором, що зменшує невизначеність [4, с. 119] та є універсальним і досить ефективним для впливу «інструментом», який може використовуватись із різною метою (як із деструктивною, так і з конструктивною). Зважаючи на це, очевидним є й те, що держава встановлює щодо користування інформацією відповідні правові режими, а також широко використовує її як засіб ефективного регулювання суспільними відносинами у сучасному інформаційному суспільстві та як засіб протидії майже всім антисуспільним явищам, серед яких можна вирізнити і корупцію.

Аналіз наукової літератури та невирішені питання. Хоча в сьогочасній теорії адміністративного права питання інформаційного забезпечення державних органів (І.В. Катеринчук, А.М.А. Мальсагов, С.А. Саричев, П.М. Сніцаренко, Г.М. Шорохова) та протидії корупції в правоохоронних органах (Т.В. Батій, С.М. Івасенко, З.Р. Кісіль) уже були предметом окремих досліджень, зазначимо, що комплексно проблематика інформаційного забезпечення протидії корупції в сучасних правоохоронних органах України ще не була предметом дослідження.

Таким чином, **метою** статті є концептуалізація інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України. Для досягнення цієї мети автор вирішує такі **завдання**: (1) з'ясує сутність поняття «корупція» та антикорупційні можливості інформації; (2) виявляє та аналізує основні підходи до розуміння поняття «інформаційне забезпечення»; (3) враховуючи специфіку протидії корупції в правоохоронних органах та зміст інформаційного забезпечення, формулює визначення «інформаційне забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України».

Виклад основного матеріалу. Спершу слід зазначити, що під поняттям «корупція» вчені розуміють «відносини, що формуються між людьми щодо використання та розпорядження офіційними правовими статусами керівника чи господарника за рахунок невластиві їм статусам ролі ринкових із метою задоволення приватного інтересу» [5, с. 60]. Корупція становить проблему, що впливає на всі сфери життя держави та суспільства, адже «усі інші загрози суспільній та державній безпеці тим чи іншим чином пов'язані із корупцією і є нею зумовленими» [6, с. 119]. Закономірно, що на цей феномен постійно звертають увагу українські та зарубіжні науковці, висвітлюючи ті чи інші аспекти цього антисуспільного явища та протидії йому різними

законними засобами та способами (зокрема за рахунок інформації, інформаційного забезпечення державних органів), а сама протидія корупції в сучасний період є одним із найважливіших завдань, що вирішуються всіма інститутами державної влади, управління та громадянського суспільства.

Сприяє цьому чинна система законодавства у сфері запобігання та протидії корупційній діяльності. Зазначимо, що основами загальнодержавної системи протидії корупції є (1) Конституція України в редакції від 30 вересня 2016 року (зокрема, у ч. 2 ст. 19, ст. ст. 21, 24, 38, 40, 41, 55); (2) Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII у редакції від 03 серпня 2017 року; (3) Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII у редакції від 08 серпня 2015 року; (4) окремі норми галузевих кодифікованих законодавчих актів (насамперед Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення); (5) укази Президента України (наприклад, «Про Національну раду з питань антикорупційної політики» від 14 жовтня 2014 року № 808, «Про утворення Національного антикорупційного бюро України» від 16 квітня 2015 року № 217) й постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України (приміром, постанови «Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції» від 18 березня 2015 року № 118, «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки» від 29 квітня 2015 року № 265), а також інші підзаконні акти. Однак, як справедливо стверджують дослідники, кількість законодавчих актів у справі протидії корупції не має ніякого значення, тоді як має визначальне значення саме адекватність та якість цього законодавства [7, с. 52], а також застосування норм цього законодавства.

Складність і багатоаспектність означеної проблеми, безумовно, вимагає комплексного підходу, котрий, як справедливо зазначають учені, забезпечить руйнівний вплив на корупцію, зокрема зусиллями правоохоронних органів держави. Особливу проблему в цьому питанні становить саме агресивний вплив корупції на правоохоронні органи, зумовлюючи корумпованість, окрім іншого, як результат неефективного використання правоохоронними органами інформації як зброї у справі запобігання та протидії корупції.

Таким чином, слід погодитись із тим, що найважливішим елементом, що запускає активний процес запобігання корупції в державі, є інформація про корупцію, насамперед про корупцію в правоохоронних органах, завданням яких є запобігання та протидія цьому феномену. У цьому контексті зауважимо, що однією з обов'язкових умов організації правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ у сфері протидії корупції є ефективне інформаційне забезпечення [8, с. 97], що підтверджує також історія

функціонування правоохоронних органів в Україні, вже широко досліджена українськими науковцями (І.В. Катеринчуком, Г.М. Шороховою та ін.). Зазначений висновок є цілком закономірним, адже інформаційне забезпечення протидії корупції охоплює собою сукупність комплексної системи збору, накопичення, а також систематизації, аналізу та оцінки інформації про корупційні діяння та діяннях корупційної спрямованості, обмін цією інформацією та доведення її до відома компетентних органів влади та громадськості.

Тобто сама соціально-правова суть та вагомість інформації розкриває сутність і значення інформаційного забезпечення, на підставі чого можна сформулювати розуміння того, що слід розуміти під інформаційним забезпеченням протидії корупції в правоохоронних органах влади. Водночас для більш повного аналізу питання та більш глибокого розуміння суті зазначеного інформаційного забезпечення необхідно з'ясувати, що саме в науковій літературі вчені розуміють під терміном «інформаційне забезпечення». Відповідаючи на поставлене запитання, зазначимо, що серед вчених сьогодні не було досягнуто консенсусу щодо універсального розуміння вказаного поняття. Наприклад, учені С.І. Головацька та Н.С. Хаймьонова вважають, що інформаційне забезпечення – це «система збору, документування, передавання інформації та користування нею для прийняття управлінських рішень» [9, с. 78]. І.О. Левицька під інформаційним забезпеченням розуміє «процес задоволення інформаційних запитів, що складається з неперервної підготовки і видачі обліково-аналітичної інформації відповідно до таких запитів» [10, с. 87]. Декотрі інші вчені зводять поняття «інформаційним забезпеченням» до комплексу заходів щодо забезпечення інформаційними ресурсами, котрими охоплено: (1) механізми пошуку, отримання, зберігання, накопичення, передачі, обробки інформації; (2) організації баз даних [11, с. 78].

Таким чином, аналізуючи спеціальну наукову літературу, в якій висвітлювались ті чи інші питання інформаційного забезпечення, можна дійти висновку, що поняття «інформаційне забезпечення» вчені розглядають переважно у таких аспектах:

(1) в управлінському. У цьому сенсі інформаційне забезпечення вченими інтерпретується як елемент цілісної системи управління. Так, учений Д.В. Кубанцев під поняттям «інформаційне забезпечення» пропонує розуміти саме основний елемент системи управління, обґрунтовуючи цю позицію тим, що «кількість та якість інформації характеризує ефективність і правильність управлінських рішень, що приймаються» [12, с. 123];

(2) у діяльнісному. В окресленому сенсі інформаційне забезпечення інтерпретується як процес надання, а також отримання в потрібній кількості та якості інформації, необхідної для здійснення будь-якої діяльності. До того ж цим терміном, наприклад, такі вчені як О.О. Чекалін, В.Ю. Карпичев та С.В. Скриль, справедливо позначають не лише регу-

лярну діяльність з отримання інформаційного продукту, але й також діяльність щодо надання інформаційних послуг [13, с. 9–10]. Звернемо увагу на те, що інформаційне забезпечення у діяльнісному контексті є варіацією (певним відбитком) розуміння цього поняття у світлі теорії інформаційного суспільства, в рамках якої розглядуване забезпечення – це процес, котрий об'єднує систематизацію даних і використання як в управлінській, так і в інноваційній діяльності [3, с. 207];

(3) в об'єктивному комплексному. У межах цього підходу до розуміння інформаційного забезпечення відповідним поняттям визначається сукупність єдиної системи збору та отримання інформації із зовнішніх і внутрішніх джерел, схем інформаційних потоків, що циркулюють під час певного процесу (наприклад, під час розслідування злочину), а також методологія використання наявних баз даних та побудови нових баз даних.

Що ж стосується визначення поняття «інформаційне забезпечення правоохоронних органів України», то, наприклад, І.П. Катеринчук вважає, що це поняття можна визначити як «процес збирання, отримання, обробки, поширення, аналізу та використання інформаційних ресурсів, необхідних для виконання визначених законом завдань та функцій цих органів» [14, с. 378]. Аналогічним чином розуміють досліджуване поняття також й низка інших учених, додатково вказуючи, що означене є комплексом організаційних, правових та технологічних засобів, що забезпечують указаний процес. Українська вчена М.В. Колеснікова під «інформаційним забезпеченням правоохоронних органів» пропонує розуміти «комплексний процес узагальнення практики діяльності правоохоронних органів, що здійснюється за допомогою організаційних, правових, технічних і технологічних заходів, засобів та методів, які забезпечують функціонування системи інформаційних зв'язків між слідчими та іншими учасниками правоохоронної діяльності щодо збирання, оброблення та аналізу інформації» [15, с. 117].

Висновки. Аналіз різних підходів до розуміння сутності інформаційного забезпечення дозволяє дійти висновку, що *інформаційне забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України* у широкому сенсі – це врегульований нормами права процес накопичення (збору) із зовнішніх і внутрішніх джерел інформації, перетворення та відтворення її, надання та отримання (тобто «комунікація») цієї інформації у потрібній кількості й якості, що є необхідною для здійснення антикорупційної діяльності в правоохоронних органах України, а також зберігання, поширення (використання) цієї інформації правоохоронними органами держави.

У вузькому сенсі інформаційне забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України – це сукупність організаційно-управлінських заходів, орієнтованих на цілеспрямоване збирання, документування, обробку та систематизацію інформації про стан корупції в правоохоронних органах влади (тенденції, характер впливу цього явища

тощо) та стан запобігання цьому явищу у вказаних органах влади, встановлення необмеженого (або ж аргументовано обмеженого) доступу до цієї інформації, а також процес оптимальної актуаліза-

ції інформації про стан корупції в правоохоронних органах влади та її використання в управлінській діяльності означеного кола та інших органів влади, в антикорупційному процесі загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мороз Н.С. Сутність інформації в контексті загальних принципів інформаційної безпеки / Н.С. Мороз // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. – 2016. – № 845 (10). – С. 137–142
2. Прийма С.М. Синергійно-інформаційний підхід як методологічний інструментарій: дослідження відкритої освіти дорослих / С.М. Прийма // Освіта та педагогічна наука. – 2014. – № 2 (163). – С. 56–63. DOI: 10.12958/EPS.2(163). Przyima_S_M.
3. Дубров А.П. Теория информационного общества и информационного обеспечения / А.П. Дубров // Вестник Саратовского государственного технического университета. – 2013. – № 1 (72). – С. 201–208.
4. Завізена Н.С. Методологічні основи інформаційного забезпечення регіональної інвестиційної політики / Н.С. Завізена // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – Вип. 16. – Ч. 2. – С. 118–122.
5. Варналій З.С. Корупція як інституціональна загроза національній безпеці України // Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: мат. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 груд. 2017 р.) / редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та [ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, – 2017. – С. 59–63.
6. Яковенко С.Б. Теоретико-методологічні основи дослідження корупції в секторі безпеки і оборони України / С.Б. Яковенко // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe. 2017. № 2 (18). S. 119–124.
7. Гладкий В.В. Долгосрочные перспективы преобразований в Украине в свете антикоррупционной политики // Юридичні науки: проблеми та перспективи: V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 19-20 трав. 2017 р.). У 2-х ч. Херсон: Вид. дім «Гельветика», – 2017. – Ч. 2. – С. 50–53. DOI: 10.5281/zenodo.575875.
8. Мальсагов А.М. К вопросу об информационном обеспечении противодействия коррупции в деятельности органов внутренних дел / А.М. Мальсагов // Вестник Московского университета МВД России. – 2017. – № 1. – С. 97–99.
9. Організаційно-методична модель внутрішнього контролю витрат підприємства / С.І. Головацька, Н.С. Хаймьонова // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2015. – Вип. 12 (45). – Ч. 1. – С. 74–80.
10. Левицька І.О. Інформаційне забезпечення формування витрат енергопостачальної компанії: обліково-аналітичний підхід / І.О. Левицька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 797. – С. 85–92.
11. Информационные технологии управления в органах внутренних дел: учеб. / под ред. В.А. Минаева. Москва: Акад. управл. МВД России. – 1999. – 246 с.
12. Кубанцев Д.В. Информационное обеспечение предприятия малого бизнеса / Д.В. Кубанцев // Инновационные процессы в научной среде: сб. ст. Междунар. науч.-практич. конф. (г. Пермь, 25 апр. 2017 г.), в 3-х ч. Уфа: АЭТЕРНА, – 2017. – Ч. 3. – С. 122–124.
13. Чекалин А.А. Деятельностный подход как методологическая основа для системного исследования информационных процессов в органах внутренних дел / А.А. Чекалин, В.Ю. Карпычев, С.В. Скрыль // Наука – производству. – 2006. – Вип. 3 (89). – С. 9–10.
14. Катеринчук І.П. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних органів України / І.П. Катеринчук // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 376–380.
15. Колеснікова М.В. Поняття, сутність та значення інформаційного забезпечення правоохоронних органів України / М.В. Колеснікова // Право і Безпека. – 2011. – № 5 (42). – С. 116–119.